

100 évvel ezelőtt fejeződött be az I. világháború, Megemlékezés hőseinkről

1918. október 27-én az Osztrák-Magyar Monarchia fegyverszünetet kért az antanthatalmaktól. Három nappal később Budapesten kitört az „őszi-rózsás forradalom”. IV. Károly magyar király, gróf Károlyit nevezte ki miniszterelnöknek. November 30-án a király lemondott a magyar trónról. Magyar részről a háború befejeződött.

A négy évig tartó esztelen öldöklés magyar mérlege: 340 000 halott, 980 000 sebesült, illetve eltűnt és 720 000 fogoly az orosz, az olasz, a román, és a szerb fronton. A magyar királyi Állami Földmérés 650 tagú testületéből 407-en vonultak hadba, közülük hatvanketten haltak hősi halált.

Ha a 340 000 hősi halotthoz hozzászámítjuk azokat, akik a foglyok és sebesültek közül elhunytak, akkor – óvatos becslés esetén is – kb. fél millió magyar áldozata lehetett az I. világháborúnak. Szinte nem volt olyan család, amelyik nem szenvedett veszteséget. Érthető volt tehát a nemzet részéről az a vágy, hogy minden településen állítsanak valamilyen formájú emlékhelyet (szobor, kőereszt, tábla, emlékmű stb.) ahol, minden évben koszorúzással egybekötött gyász-ünnepséget lehessen tartani a diákság és az ifjú nemzedék bevonásával.

Fő utca 34.

1920 és 1940 között, országszerte mintegy 2700 ilyen emlékhely létesült. Csak Budapest területén 42 emlékművet avattak, illetve szentelte fel. (Szöllősi Ágnes: Budapest köztéri szobrai, 1987 Galéria Kiadó). Ebben a kiadványban Németh Lajos művészettörténész a következőket írta: „A két világháború közötti időszak, az I. világháborús emlékek állításának kora volt, a szobrokban a neorealizmus keveredik a naturalizmussal” majd így folytatta: „...egyébként nem szabad elfeledkezni a temetőekben felállított emlékművekről sem, hiszen a temető is köztér.”

Az emlékművek általában állami, önkormányzati, egyházi költségből, vagy közadakozásból létesültek. Emléktáblák nem köztéren is kerültek elhelyezésre: kapualjakban, udvarokon, aulákban. Ezeket az említett könyv sajnos nem tartalmazza. Ilyen volt a magyar királyi Állami Földmérés 62 hősi halottjáról emléket állító márványtábla, melyet a Fő utca 34-es számú ház kapualjában helyeztek el¹.

A tábla ünnepélyes felavatására 1933. november 12-én, vasárnap délelőtt került sor. A pénzügyminisztert Szilágyi Béla, az Állami Földmérés vezetője képviselte. Ott voltak a Mérnöki Kamara, a Magyar Mérnök és Építész Egylet, a Frontharcosok Bajtársi Szövetsége és a Honvédelmi Minisztérium képviselői, valamint az Állami Földmérés valamennyi hivatalának vezetője és munkatársai.

Dr. Mersits Róbert miniszteri tanácsos, visszaemlékezésében így írta le az ünnepi eseményt: „Az avató beszédet – a zenekari nyitány után – Győri Ottmár miniszteri tanácsos tartotta. Mély hatást keltett a sok életáldozatot követelő világháború borzalmainak ecsetelése.” Dr. Szőke Árpád mérnök a hadbavonultak nevében emlékezett meg a hősi halottakról, többek között így: „Idegen hantok alatt porladó hős Bajtársaink! Itt, emléketek előtt teszünk

¹ A Fő utca 34-es számú épület (Iskola-u. 13.) a magyar állam, és a Pénzügyminisztérium kezelésében volt. Az Áll. Földmérés a PM egyik főosztálya volt. Itt működött 1870–1950 között a 9-es és a 22-es Földmérési Felügyelőség, valamint a Központi Adat- és Térképtár.

szent fogadalmat, hogy fegyvereinket soha többé kezünkől ki nem adjuk, mert csak a fegyver lehet biztos támasza, és hű barátja a katonának. Erre a fogadalomra, márványba véssett nevetek felé fordított arccal, kalapot emelve fogunk mindennap emlékezni.” (Mersits Róbert: Emlékműavatás, Geodéziai Közlöny, 1933/12.).

Az emléktábla leleplezése után a szervezetek képviselői elhelyezték koszorúikat, majd az ünneplő közönség minden tagja az emlékműhöz járult, és letette a kegyelet virágait. Az ünnepség a Himnusz hangjaival ért véget. Az emlékhelyet, mely túlélte a II. világháborút, minden évben megkoszorúzták egészen 1948-ig. 1950 után helyéről eltávolították, csak a négy fáklyatartó vasapródot hagyták meg. Ezek a mai napig a helyükön állnak. Az épület jelenleg a Magyar Villamos Művek kezelésében van. Az emléktábla további sorsa ismeretlen, akár csak a hatvankettő hősi halott neve is. (Országos levéltár tájékoztatása).

*Készült dr. Székely Domokos
kézírata alapján.*

Fáklyatartó a Fő utca 34-ben